

**БІОЕСТЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФЛОРИСТИЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ
У ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРІВ**

У статті розглянуто істотні особливості біоестетичної характеристики флористичних елементів дизайну інтер'єрів. Висвітлено основні фактори, що впливають на кольоросприйняття фітокомпозицій в умовах штучного освітлення. Проаналізовано групи рослин за функціональним та естетичним призначенням у приміщенні.

Ключові слова: фітодизайн, фітокомпозиція, пропорція, масштабність, симетрія, асиметрія, контраст, нюанс, гармонія.

Е. С. ТРОЦКАЯ

**БИОЭСТЕТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ФЛОРИСТИЧЕСКИХ ЭЛЕМЕНТОВ
В ДИЗАЙНЕ ИНТЕРЬЕРА**

В статье рассмотрено существенные особенности биоэстетической характеристики флористических элементов дизайна интерьеров. Выделены основные факторы, влияющие на цветосприятия фитокомпозиций в условиях искусственного освещения. Проанализированы группы растений по функциональным и эстетическим назначением в помещении.

Ключевые слова: фитодизайн, фитокомпозиция, пропорция, масштабность, симметрия, асимметрия, контраст, нюанс, гармония.

O. S. TROTSKA

**BIOESTHETIC CHARACTERISTIC
OF FLORAL ELEMENTS IN INTERIOR DESIGN**

In article it is considered features of specifications of bioesthetic characteristic of floral elements interior design. Singled out the main factors affecting of color under artificial lighting of plants composition in interior design. Groups of plants according to functional and aesthetic purpose in the room has been analyzed.

Key words: phytodesign, plants composition, proportion, scale, symmetry, asymmetry, contrast, nuance, harmony.

Еволюція людини проходила у нерозривному зв'язку з навколишнім середовищем, зокрема з його флористичною складовою. Люди здавна оточували себе рослинами, прикрашаючи ними сакральні місця, житлові та робочі приміщення. Сьогодні накопичено великий емпіричний досвід озеленення інтер'єрів, проте все ще недостатньо опубліковано наукових праць з цієї тематики. Тому виникає потреба систематизації та узагальнення теоретичного та практичного доробку в галузі фітодизайну інтер'єрів, що й зумовлює актуальність дослідження.

Фітодизайн інтер'єрів у житлових, громадських і промислових будинках стає соціальною потребою. Аналіз наукових досліджень показав, що цю проблематику досліджують здебільшого біологи, дендрологи та архітектори-практики. Предметом їхньої уваги, як правило, є окремі аспекти поєднання архітектурного середовища з рослинними елементами.

Одним з перших виокремити фітодизайн як самостійний напрям ботаніки і дизайну запропонував А. М. Гродзинський. Під його керівництвом колективом науковців підібрано асортимент субтропічних і тропічних рослин, які доцільно використовувати для озеленення інтер'єрів [3]. Особливості фітодизайну промислових цехів досліджували Л. О. Машинський, О. Г. Степаненко [5]. М. І. Шлейден та А. Регель описали вплив на людину різноманітних груп

рослин [7]. В. В. Сніжко розробив типові композиційно-рослинні угруповання для різних інтер'єрів [6]. І. П. Горницька виокремила 30 фізіономічних форм тропічних і субтропічних рослин на основі їх біологічних та екологічних особливостей [2]. Проблеми історичного розвитку архітектурних об'єктів із використанням природних елементів є предметом досліджень С. С. Янкович, Н. Я. Крижановської, Н. Л. Титової, Ю. С. Гордієнко та ін [1; 7]. Л. І. Крупкіна, Л. А. Ковальська удосконалили й узагальнили правила створення зелених композицій, враховуючи екологічне походження та декоративні якості рослин [4].

Мета статті – розкрити сутність біоестетичної характеристики флористичних елементів дизайну інтер'єрів, оскільки проблема використання рослин для поліпшення життя і діяльності людини в ізольованих від природної флори просторах з кожним роком набуває все більшої актуальності.

Фітодизайн як складова частина дизайну інтер'єрів передбачає художнє, естетичне та функціональне проектування вигляду інтер'єрів і ландшафтів з використанням рослин. Предметом дослідження фітодизайну також є проблема впливу різних груп рослин на здоров'я, настрої та працездатність людини. Тому при підборі рослин для фітокомпозиції та створенні гармонії в об'ємно-просторовій структурі інтер'єру необхідно враховувати такі компоненти їхньої біоестетичної характеристики: пропорція, масштабність, симетрія й асиметрія, метричний та динамічний ритм, контраст, нюанс, гармонія кольору [3; 5; 6]. Гармонія композиційного рішення інтер'єру ґрунтується на естетичних переживаннях і відчуттях насолоди при сприйнятті флористичного елемента в єдності з декоративно-художнім оформленням простору загалом. Логіка дослідження спонукає звернутись насамперед до розкриття сутності визначених компонентів.

Пропорція визначає певне співвідношення окремих рослин у композиційній групі. У фітодизайні зазвичай використовують правило «золотого перетину»: створення найоптимальнішої для зорового сприйняття форми композиції, у якій визначальним є поєднання пропорції, симетрії та рівноваги, що зумовлює появу відчуття краси і гармонії.

Масштабність – це співрозмірність, відносна відповідність розмірів окремих рослин чи їх груп до фізичних розмірів людини; розмірів фітокомпозиції – до розмірів приміщення. Науковці виділяють кілька форм масштабних зв'язків у фітокомпозиціях: співвідношення декоративних якостей, пов'язаних з розмірами однієї рослини, до декоративних якостей інших рослин у групі; співвідношення певної якості предметного середовища інтер'єру до розмірів рослини; співвідношення розмірів рослинної групи до фізичних особливостей людини [3; 6].

Створенню рівноваги композиції сприяють симетрія й асиметрія, вони враховуються при композиційному розташуванні рослинних груп в об'ємно-просторовій структурі інтер'єрів залежно від точок огляду. Як правило, на центральному місці розташовують асиметричні композиції.

Розміщуючи в інтер'єрі фітокомпозиції, застосовують метричну і ритмічну повторності. Метричним рядом називають композиції, у яких елементи рівномірно повторюються по горизонталі. Він поділяється на: простий – у ряді повторюється один елемент; складний – ряди скомпоновані з іншими елементами. Ритмічні ряди утворюються чергуванням більш яскравих і чітких елементів (акцентів) і менш яскравих (пасивних), які називаються інтервалами.

Фітокомпозиції можуть бути контрастними, якщо в однорідних декоративних якостях рослин є чітко виражені відмінності, або нюансними – відмінності незначні. Наприклад, контрастна композиція складатиметься з декоративно-листяних і декоративно-квітучих рослин, нюансна – з рослин одного виду, але з різними відтінками квітів або листків.

Гармонія кольору зазвичай є визначальною при плануванні фітокомпозиції. Проте необхідно враховувати, що світловий потік у приміщенні зазнає змін і відбивається вже частково поглинутим. В інтер'єрах використовується штучне світло, яке частково змінює сприйняття кольорів. При застосуванні ламп розжарювання із забарвленням живих рослин відбуваються наступні зміни: на фоні світлої стіни рослини з темно-зеленим листям виглядатимуть темнішими (зелений колір листків буде інтенсивнішим); на фоні темної стіни світло-зелений колір листя виглядатиме світлішим, м'якшим; зелений колір, знаходячись на фоні додаткового червоного, буде виглядати насиченішим, а на фоні зеленого листя червоний

колір – яскравішим; зелений колір рослинності на фоні хроматичних кольорів змінюється в бік додаткового до кольору фону; колір листя на фоні однакового з ним кольору стіни, але більшої насиченості, втрачає насиченість або нівелюється (наприклад, зелене листя – темно-зелена стіна).

Правильно підібраний колір інтер'єру в поєднанні з рослинами має велике значення для підвищення продуктивності праці людини. Отже, створюючи фітокомпозицію, необхідно враховувати можливі зміни кольоросприйняття при природному і штучному освітленні.

Загальний вигляд фітокомпозиції формується з урахуванням фізіономічного вигляду кожної рослини, який складається з декоративних властивостей окремих елементів рослини (форма, колір, розташування листків) [1; 2; 3]. Наприклад, групи з декоративно-листяних рослин, як правило, є монохромними, але кольорова гама листя, динамічність та сезонність її зміни у деяких видів (кодіеум (*Codiaeum* sp.), маранта (*Maranta* sp.), алоказія (*Alocasia* sp.), дифенбахія (*Dieffenbachia* sp.) та ін.) і мальовничість форм рослин (нефролепіс (*Nephrolepis* sp.), драцена (*Dracaena* sp.), філодендрон (*Philodendron* sp.) та ін.) роблять їх акцентами у фітокомпозиціях. Варто зазначити, що листя тропічних і більшості субтропічних рослин не змінює забарвлення протягом року, за винятком періоду активного росту.

У композиційній групі певні рослини за призначенням можуть бути: основними, акцентними, допоміжними та відтіняючими [3; 4; 5]. Перші є скелетом, основою групи; це види середніх або великих розмірів, довговічні та екологічно пластичні в різних мікрокліматичних умовах. Другі – найефектніші декоративно-квітучі і декоративно-листяні види, естетичні центри групи, більшість з них дуже часто є вибагливими до умов середовища. Треті – менші від основних і відіграють другорядну (допоміжну) роль при створенні групи, вони «наповнюють» композицію. Четверті – це зазвичай ґрунтопокривні рослини, вони створюють зелений фон для основної групи знизу. Варто зазначити, що в композиціях малих розмірів, як правило, використовують лише основні та акцентні або основні, допоміжні і акцентні види. Горизонтальним фоном в цих випадках буде субстрат (темна земля, світлий пісок тощо).

Проведений аналіз класифікації рослин з урахуванням декоративно-морфологічних особливостей їхніх листкових пластинок засвідчив, що загалом їх можна об'єднати в декілька груп [3; 4; 5]:

- рослини, які мають великі ефектні прості або «орнаментальні» складні листки (з рисунком чи без нього) використовуються у фітодизайні як солітерні екземпляри або як акцентна рослина (юкка (*Yucca* sp.), філодендрон (*Philodendron* sp.), монстера (*Monstera* sp.), Вашингтонія (*Washingtonia* sp.));

- рослини з «мереживними» листками (розсічена форма листової пластинки) використовуються у композиціях як допоміжний акцентний елемент (фінікова пальма (*Phoenix dactylifera*), шефлера (*Schefflera* sp.) та ін.);

- сукулентні рослини, листя яких вкрите красивими волосками, колючками, «гачками», застосовуються як солітери, а в групах – як основна домінуюча рослина в фітокомпозиціях «Пустельний ландшафт», «Скелястий ландшафт» (алоє деревовидне (*Aloe arborescens* Mill), гавортія (*Haworthia* sp.), гастерія (*Gasteria* sp.), агава (*Agave* sp.) та ін.);

- сукуленти, ксерофіти або інші рослини з середнім або малим листям використовуються як допоміжні рослини в групі (рипсаліс (*Rhipsalis* sp.), зигокактус (*Zygocactus* sp.), каланхое (*Kalanchoe* sp.) та ін.);

- цибулинні рослини з довгастими листками використовуються як допоміжні (гіппеаструм (*Hippeastrum* sp.), амариліс (*Amaryllis* sp.), гемантус (*Haemanthus* sp.) та ін.). У період цвітіння вони виконують роль акценту в композиціях;

- рослини, у яких листові пластинки редуковані, застосовуються в композиціях залежно від розмірів і декоративних якостей стебла, гілок (Молочай великорогий (*Euphorbia grandicornis* Goebel.) та ін.).

Загалом фітокомпозиції варто складати із рослин з різними за формою листовими пластинками, демонструючи при цьому красу рослинних поєднань. Однак стебло, гілки і листя в сукупності утворюють крону, від якої залежать форма і контури всієї групи. Якщо на рослині густо розташовані гілки і листя або рослина має великі широке листя, то композиція матиме

масивний вигляд, а якщо у ній використати рослини з тонкими, легкими пагонами, з листям розсіченої форми, то флористична група виглядатиме делікатно, ніжно.

За декоративними якостями форми крони рослини в інтер'єрі умовно можна розділити на декілька груп: штамбові з рівним стовбуром; штамбові з вигнутим стовбуром; безштамбові; зонтичні; розлогі; силуетні; колоновидні; плакучі, кущисті; кучеряві; розеточні; ампельні, сланкі та повзучі, безлисті. Отже, крона рослини і декоративні властивості її окремих органів (стебло, листя, квіти) створюють певний декоративний вигляд всієї фітокомпозиції або ландшафтного фітофрагмента.

За функціональним призначенням у приміщенні залежно від будови крони й екологічної пластичності рослини в композиціях використовуються як:

- захисні – стійкі і невибагливі до умов середовища деревні, чагарникові рослини або ліани (філодендрон (*Philodendron* sp.), монстера (*Monstera* sp.), фікус (*Ficus* sp.), тетрастігма (*Tetrastigma* sp.) та ін.). Їхня основна функція – це стримувати поширення механічної пилу, газів, аерозолів та інших речовин, що забруднюють повітря приміщень, сприяти гасінню шуму і захищати основну рослинну групу від шкідливого впливу середовища;

- структурні – рослини з листками, стеблами, квітами різних форм, що утворюють фітокомпозицію (основні і допоміжні). Вони можуть розміщуватися за захисними рослинами (основні: спатіфілум (*Spathiphyllum* sp.), заміокулькас (*Zamioculcas*), гарденія (*Gardenia* sp.), банан (*Musa* sp.); допоміжні: пеперомія (*Peperomia* sp.), фікус карликовий (*Ficus pumila* L.), зебриня висяча (*Zebrina pendula* Schnizl.), традесканція (*Tradescantia* sp.) та ін.);

- рекреаційні – види, що характеризуються фітонцидною активністю, здатні знешкоджувати патогенну мікрофлору приміщень і позитивно впливати на нервову, дихальну і серцево-судинну системи людини (пеларгонія (*Pelargonium* sp.), розмарин (*Rosmarinus*), мирт (*Myrtus*), лавр (*Laurus*));

- ефектні – яскраві декоративно-квітучі і декоративно-листяні рослини, здатні викликати у людини певні емоційні та естетичні почуття і переживання (антуриум (*Anthurium* sp.), азалія (*Azalea* sp.), цимбідіум (*Cymbidium* sp.), пахіра (*Pachira*)).

За емоційним впливом і розташуванням в інтер'єрі фітозони умовно можна поділити на такі категорії [3; 5]:

- рівномірного або нейтрального впливу – це рослинні групи без яскравих акцентів, вони не викликають сильних емоцій, здебільшого виконують захисні функції;

- наростаючого враження – у фітокомпозиції поступово від однієї до іншої підсилюється ефект декоративності, який найдовершенішим є у якомусь конкретному центрі будівлі. Наприклад, групи вздовж коридору підводять до зали засідань, виставкової зали або зимового саду;

- імпульсного враження – рослинні групи розміщують поступово так, щоб ефект декоративності мав стрибкоподібний характер, а відповідно емоційний вплив був то наростаючим, то спадним;

- раптового враження – це фітогрупи, які розташовують у вестибулях і холах перпендикулярно до траєкторій руху людей так, щоб ефект декоративності композиції несподівано викликав почуття подиву, зачарування;

- багатопланового враження – це об'ємна рослинна група, яку можна оглянути з різних точок і при цьому побачити різні природні фрагменти, емоційне враження від них весь час змінюватиметься. Як правило, це зимові сади і великі ландшафтні фрагменти.

Отже, фітокомпозиція у дизайні інтер'єрів є своєрідним художнім витвором, який створюють, враховуючи не лише природні вимоги рослин до умов середовища, а й біоестетичну характеристику як окремих якостей рослини, так і всієї композиції загалом. Групи рослин у приміщенні – це не лише елемент декоративного оформлення, а й частина живої природи, тому їх варто проектувати за природним ландшафтним принципом, який має бути позбавлений штучності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гордієнко Ю. С. Принципи формування природоінтегрованої архітектури : автореф. дис... канд. архітектури : спец. 18.00.01 «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури / Юлія Сергіївна Гордієнко. – Х., 2011. – 20 с.
2. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / И. П. Горницкая, Л. П. Ткачук. – Донецк : ООО «Лебедь», 2005. – 234 с.
3. Иванченко В. А. Фитозргономика / В. А. Иванченко, А. М. Гродзинский. – К. : Наук. думка, 1989. – 296 с.
4. Крупкіна Л. І. Методичні рекомендації до вивчення дисліни фітодизайн закритого середовища (для студентів ВНЗ, III–IV рівнів акредитації, які навчаються зі спеціальностей напряму 1304 «Лісове і садово-паркове господарство» ОКР «Магістр» / Л. І. Крупкіна. – К. : Видавничий центр НАУ, 2007. – 61 с.
5. Степаненко О. Г. Растения для жилых, служебных и производственных помещений / О. Г. Степаненко // Растения для декоративного садоводства Таджикистана. – М. : Изд-во «Наука», 1986. – 493 с.
6. Чхартишвили Н. К. Озеленение интерьера / Н. К. Чхартишвили, В. В. Снежко. – К. : Будівельник, 1990. – 80 с.
7. Янкович С. С. Формування проміжних рекреаційних просторів в архітектурному середовищі: автореф. дис... канд. архітектури: спец. 18.00.01 «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури / Соф'я Степанівна Янкович. – Х., 2006. – 20 с.

УДК 747: 640.4

Ю. В. СТРУТИНСЬКА

СТАНІСЛАВІВСЬКЕ ПОМЕШКАННЯ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ – ІНТЕР'ЄР КУХОННОГО СЕРЕДОВИЩА В СТИЛІ МОДЕРН: НАЦІОНАЛЬНИЙ ДУХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ВИШУКАНІСТЬ

У статті йдеться про становлення, розвиток та стилістику помешкання та кухонного середовища у Станіславові (Івано-Франківську) початку ХХ ст. Автор доводить, що на території міста існували етнічні меншини, які залишили свій національний відбиток на стилістиці облаштування житла в європейському та новомодному стилі «аля сецесіон». Проаналізовано особливості інтер'єрів відповідно до етнічної приналежності, специфіку становлення сецесії у Станіславові та її роль у культурному житті міста.

Ключові слова: модерн, інтер'єр, національний дух, Європа, Станіславів, меблі, орнаментальні мотиви, кухонне середовище, «Гуцульська сецесія».

Ю. В. СТРУТИНСКАЯ

СТАНИСЛАВОВСКОЕ ЖИЛЬЕ НАЧАЛА ХХ ВЕКА – ИНТЕРЬЕР КУХОННОЙ СРЕДЫ В СТИЛЕ МОДЕРН: НАЦИОНАЛЬНЫЙ ДУХ И ЕВРОПЕЙСКАЯ ИЗЫСКАННОСТЬ

В статье рассматривается становления, развитие и стилистика помещения и кухонной среды в Станиславове (Ивано-Франковске) в начале ХХ века. Автор доказывает, что на территории города существовали этнические меньшинства, которые оставили свой национальный отпечаток на стилистике обустройства жилья в европейском и новомодном стиле «аля сецессион». Проанализированы особенности интерьеров в зависимости от этнической принадлежности, специфика становления сецессии в Станиславове и ее роль в культурной жизни города.

Ключевые слова: модерн, интерьер, национальных дух, Европа, Станиславов, мебель, орнаментальные мотивы, кухонная среда, «Гуцульская сецессия».